

SMRT

David Mothejl, 3.C

*„Museli bychom se bát smrti, kdyby mohla s námi setrvat.
Ona však ve skutečnosti buď ještě nedojde, anebo již přejde.“ (Seneca)*

Smrt. *Raison d'être*. Stvrzení života, jeho jediné absolutní číslo a jediná neznámá. Můžeme se jí bát, nebo žasnout nad její krásou. Tvoří závoj, za který nevidíme, a její pochopení začíná u nezákladnější duality existence a prapodstaty bytí děje, proměny. Vše, co je, se děje, a co se děje, se mění. Smrt je tedy samotným naplněním a nutnou proměnou našeho bytí v dynamickém vesmíru.

Nač stále žít lidskou xenofobii? Znamená proměna nutně zánik? Dospíváme ke smrti a mnozí z nás umírají nedospělí. Je smrt absolutní proměnou života, či jen novým zrozením? Kam mizí naše duše a jakou silou drží při našich tělech? Je smrt vůbec důvodem k truchlení? Proč uctíváme Boha a ne smrt? Není právě smrt projevem základního principu existence proměny, chaosu? Je Bůh chaos?

Krása zániku dlí v boření veškeré struktury, iluze, na které jsou vystavěny světy lidí. Jsme přírodní produkty, které se naturae vymykají a jsou „zpřírodněny“. Otázky o životě a smrti, žití a přežití, jsou téměř stejně staré jako lidstvo samo a pochybování o sobě samém a o universu jako takovém patří k základním rysům lidské povahy.

Zaměříme se na příběhy, neb prezentují děj, chod světa časem. Příběhy antických dob byly zpívány a recitovány, aby skrze pomíjivost zvuku, rozměru, který se děje a je skutečný okamžitě a jen v přítomném okamžiku nabívaly na realističnosti. Nejpříhodnějším exemplářem dění nám může být příběh Šahrazády a *Pobádky tisíce a jedné noci*. Zajímavá sama o sobě je na první pohled už struktura díla, která jako by se také sama děla. U příběhu tvořeného příběhy tomu snad ani nemůže být jinak. Aby mohlo dojít k ději, musí být předložena konfrontace. Šahriár, na jedné straně, konfrontuje absolutní hodnotou, smrtí, a aby Šahrazáda obstála, musí rovnici vyvážit. A to lze jen skrze proměnlivou, dynamickou povahu světa. Smrt, jediný konkrétní stabilní bod existence, tedy stavíme proti životu, světu a ději. Aby argumentace měla hodnotu, musí být inspirována bezprostřední kauzalitou světa. Šahrazáda tak vlastně kodifikuje své vlastní subjektivní vnímání světa, svou moudrost, do jazyka. Hodnota argumentů je tedy derivací jejich tíhy, vlastností, kterou lze přiřadit jen reálným věcem, tedy reálným vibracím vyprávěného děje, projekci světa.

Vyprávěním Šahrazáda vstupuje do aktuálního dění a argumentací je utváří dle svých představ. Zjednodušíme-li jednotlivé argumenty a postavíme je vedle sebe, dostaneme snůšky vět, které se nám snaží přinést jakési kýčovitě ponaučení. Samy o sobě představují pouze éterické fragmenty osobní moudrosti a postrádají zemskou tíhu. Aby se něco mohlo podílet na světě, musí to být, musí se díť. Na této kauzalitě jsou vystavěny všechny příběhy tisíce a jedné noci.

Osobnost člověka je tvořena vlastnostmi. Je-li existence podmíněna děním, musí se člověk projevat, čemuž napomáhá povaha. V praxi to tedy vypadá docela obyčejně, reagujeme, jsme podle vlastního přesvědčení. V pohádkách tisíce a jedné noci, literární figuře, se tato kauzalita přímo promítá do příběhů. Děj je vlastně spontánní sled momentů z nichž se, skrze Šahrazádina ústa, posouváme dále díky přesvědčení jednotlivých postav. Co když však postava nedokáže dál reagovat? Je situace zahánána do kouta? Je-li vyčerpán její potenciál, nebo jí přesvědčení nedovoluje podílet se na aktuálním dění?

Takováto neperspektivní postava ztrácí ve světě smysl. Umírá. Je zabita silnějším argumentem, nebo je její přesvědčení a pohled na svět pozměněn a připraven k další konfrontaci z jiného úhlu pohledu.

Příběh bez pointy je holý nesmysl. Přihlédneme-li k dobovému kontextu díla, úrovni literatury a komplexnosti kultury, pochopíme potřebu pointy jako moralizujícího ponaučení. Struktura příběhu pak vypadá následovně. V základním příběhu noci proti sobě Šahrazáda postaví dvě morální hlediska a v rámci jejich střetu se pomocí třetích postav a jejich příběhů (konfrontačních kontribucí) s vlastním morálním konfliktem dostává k řešení příběhu „hlavního“. Postupuje tedy vlastně „od konce“ a větvením a vkládáním nových a nových příběhů, ve kterých krystalizují hlediska, zásady a hodnoty, skládá mozaiku světa, která rozkládá jak příběh noci, tak příběh rámcový – dialektika života a smrti nestojí na dvou pilířích a sama je větvena, kam až lidská mysl a logika dosáhne. Proto i Šahriár a Šahrazáda argumentují převrácenou hodnotou svých stanovisek, přičemž smrt je představována jako přirozený akt, jemuž je možno čelit jen životem, a pokud individuum nedokáže žít, musí zemřít.

Pokládáme-li smrt za zánik předchozí existence, umíráme každý den s každou nepatrnou změnou v našich názorech a chování. Zároveň jen pokud zemřeme, jsme schopni říci, zda jsme opravdu žili.

Ale co když někdo dokáže smrt zvrátit? Žil doopravdy, nebo je jen iluzí? Zemřeme, překročíme-li Styx? Je možné využít světového dualismu i v opačném, iracionálním, směru? Tedy:

můžeme vzkřísit mrtvé? Před pokusem o zodpovězení těchto otázek si ujasněme několik základních věcí, které o světě víme.

Svět má dynamickou podstatu. Neustále se mění a plyne v čase. Skládá se z nekonečného množství menších konstelací a fragmentů, pro které v jejich bytí platí stejná pravidla jako pro celek (logicky je to právě obráceně, ale pro snadnější pochopení musíme stejně jako Šahrazád postupovat „odzadu“). Součásti světa existují samostatně i v závislostních vztazích, v protikladech, které kulturou zhýčkaným lidem nenáleží soudit a jsou vůči ostatnímu suverénní. Každá část světa prochází svým vývojem, či cyklem, mění se. Zde do dění vstupuje čas jako rozměr, ve kterém věci mohou být. Jak by totiž dynamická podstata mohla být lapena v nekonečně trvajícím, ale stále jednom momentu (proměna sice probíhá v teď, ale má kauzální vztah k minulosti i budoucnosti)? A tak se ptáme, dá se proběhlá proměna navrátit?

Snažíme-li se navrátit jedinou určitou částičku náležící celku, znamená to vrátit čas (pokud nám chemickofyzikální struktura dané věci neumožňuje zpětnou přeměnu provést „kupředu“ časem díky specifické podmínce, či katalyzátoru), a tedy i celek. Vzhledem k tomu, že celek je tvořen nekonečným množstvím monád, je tato operace zhora nemožná konečným počtem kroků (přihlížeje k tomu, že v případě reinkarnace nerozumíme vztahu tělo-duše-život a síle, kterou drží pohromadě a duši, energii, nedokážeme matematicky, fyzikálně, a už vůbec ne chemicky vyjádřit. Katalyzátor vzniku, potažmo zániku inteligentního života nám také zůstává skryt).

Orfeus svou Euridiku vyplakal od vládců podsvětí, aby ji vzápětí ztratil kvůli neochvějně logice světa, ze které pramení i lidství a jeho chyby. Jeho láska, Frommův aktivní projev bytí, tak plní svou úlohu děje a popírá tak Euridichino nebytí a navrácí světu přirozený řád v čase a prostoru.

Oba příběhy nám pak skrze konflikty předložených morálních hodnot a stanovisek přeneseně předkládají jakýsi manuál k životu. Zabýváje se světem, jeho proměnlivostí a lidmi, před čtenáře se dostává definice bytí jako svobody, vlastní zodpovědnosti k věcem. Příběhy skýtají útěchu před nevyhnutelnými intervencemi do osobních svobod lidí, jsou přirozenými projevy světa a reálné lidské existence. Morálním ponaučením vyplývajícím pro jednotlivce by mohla být skutečnost, že ve světovém dualismu je problém spíše příležitostí k vlastní proměně posouvající individuum v čase a stvrzující jeho bytí.

Smrt je tedy nevyhnutelný zcela přírodní akt, ke kterému jsme zrozeni a kterým vyrovnáváme světové váhy. Tvoří hiatus mezi bytím a nebytím; vímeli z Příběhů tisíce a jedné noci, Orfea a literatury obecně jak být, zůstává otázkou Jak nebýt?